

Kong Haralds tale ved markeringen av 80-årsdagen for frigjøringen i Trandumskogen:
<https://www.youtube.com/watch?v=Ifvw8Ts1c7Q>

<https://www.kongehuset.no/taler-og-budskap/kong-harald-v/markering-av-80-arsdagen-for-frigjoringen-bm>

Stortingspresident. Statsråd. Kjære alle sammen

De var 19 og 20 år gamle. Ragnar Fredriksen og Erling Karlsen fra Kristiansand. De var venner. Erling ble beskrevet som den stille og grublende av dem. Ragnar den muntre og livlige.

I arkivene står det at Erling var fiskeriarbeider og Ragnar kontorist. De ble motstandsmenn.

I august 1942 ble de arrestert av tyskerne for planlegging av sabotasje mot Wehrmacht. I juni året etter ble de henrettet her på Trandum. Navnene deres står skrevet inn på to av gravstøttene bak muren her. De vil for alltid være 19 og 20 år gamle.

Hva var de villige til å risikere friheten og livet for?

Vi vil aldri får vite hva de tenkte om det de hadde vært med på. Men de må ha hatt en klar formening om en nødvendighet. At de måtte gjøre det de kunne for at Norge igjen skulle bli et fritt og selvstendig land. For at nordmenn igjen kunne leve frie liv. Og at det var verdt å risikere sitt eget liv for.

Den dystre hemmeligheten om at Trandumskogen hadde vært avrettingssted for motstandsfolk ble først avslørt etter krigen. 194 lik ble gravd opp: 173 nordmenn, 15 sovjetere og seks briter. De ble gravd opp for hånd, uten verneutstyr, av norske og tyske nazister, som straff.

Kjære alle sammen

I dag feirer vi at det er 80 år siden den jublende glade dagen i vårt lands historie: Frigjøringen fra okkupasjonen, 8. mai 1945.

Men det ble ikke en gledens dag for alle. Krigen fortsatte å kaste lange skygger innover livene til uskyldige mennesker: Jøder, skeive, romer. Barn av NS-medlemmer. Barn med norsk mor og tysk far. Etterlatte som hadde mistet sine kjære. Mange hadde mistet så mye. For noen sluttet krigen aldri.

Fortellingen om en krig er alltid kompleks. For å klare å gå videre sammen som folk er det i begynnelsen gjerne bare plass til én historie, én sannhet om helter og skurker.

Men etter hvert må vi tåle å se urett som er begått – og at det finnes flere sannheter. Dette er et vondt, men nødvendig arbeid som vi har et felles ansvar for.

Ragnar Fredriksen og Erling Karlsen visste hva de kjempet for – og var villige til å dø for.

Hva er det verdt å kjempe for i dag? Når vi snakker om å verne om friheten og verdiene våre – hva betyr det egentlig?

I verden betyr det blant annet å vise gjensidig respekt for landegrensener. At vi respekterer internasjonale lover og regler. At vi kan samarbeide med og stole på hverandre innen et felleskap av allierte stater. Et felleskap som nettopp ble bygget på ruinene av 2. verdenskrig – for å forhindre nye verdenskriger.

I Norge betyr det å ha et folkestyre der flertallet erkjenner at en av deres viktigste oppgaver er å ta vare på mindretallet. Der ingen står over loven, og der alle mennesker er like mye verdt.

I nærmiljøet, i hverdagen vår, verner vi om verdiene våre ved å unngå å spre løgner, men å snakke sant. Å ta ansvar for egne feil og handlinger. Å bry seg, å være greie med hverandre. Ved å ikke bare være opptatt av å beskytte oss selv, men tar vare på flere rundt oss.

Erling og Ragnar stod sammen og tok vare på hverandre.

Natt til 28. juni 1943 ble de revet opp av søvnen i fengselscellene sine på Akershus. Det ble fortalt at de stod arm i arm da dødsdommen ble lest opp for dem. Så ble de kjørt hit til Trandum for å henrettes. Etter krigen ble de funnet i grav nr 16. Ragnar og Erling lå side om side i hver sin kiste.

Døde de forgjeves? Nei, ikke hvis vi klarer å stå sammen om å beskytte det de døde for.

Jeg er den tredje norske kongen som har tatt valgspåket Alt for Norge. Det betyr i ytterste konsekvens å ofre alt – også livet – for Norges frihet og selvstendighet.

Ragnar Fredriksen og Erling Karlsen var to av de mange som ga livene sine for at vi i dag kan leve som frie mennesker i et fritt og selvstendig Norge. Vi skylder dem alle en stor takk.

De ga – Alt for Norge.